॥ ३४ ॥ गोमिनःवैश्यान् भाषायांचारणाइतिप्रसिद्धान् प्राकारादीन्कर्तव्यान्प्रेक्ष्यसंदर्शयित्वाइदंकार्यमुपस्थितमत्यावश्यकमित्युक्त्वाकरंकारयेत् ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ इतिशांतिप० रा०नै०भारतभा०सप्ताशीतितमोऽध्यायः ॥ ८७ ॥ ॥७॥ यदेति ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ शल्यकवान्तीक्ष्णतुंडआखुविशेषः सहिनिद्रितस्यमनुष्यस्यपादतलस्थंमांसंअतीक्ष्णेनैवोपायेनभक्ष

इतिवाचामधुरयाश्लक्ष्णयासोपचारया ॥ स्वरश्मीनभ्यवसृजेद्योगमाधायकालवित् ॥ ३४ ॥ प्राकारंभृत्यभरणंव्ययंसंग्रामतोभयं ॥ योगक्षेमंचसंप्रेक्ष्यगोमिनःकारयेत्करं ॥ ३५ ॥ उपेक्षिताहिनश्येयुर्गोमिनोरण्यवासिनः ॥ तस्मात्तेषुविशेषेणमृदुपूर्वंसमाचरेत् ॥ ३६ ॥ सांत्वनंरक्षणंदानमवस्थाचाप्यभीक्ष्णशः ॥ गोमिनांपार्थकर्तव्यःसंविभागःप्रियाणिच ॥ ३७ ॥ अजस्रमुपयोक्तव्यंफलंगोमिषुभारत ॥ प्रभावयंतिराष्ट्रंचव्यवहारंकृषिंतथा ॥ ३८ ॥ तस्माद्गोमिषुयत्नेन प्रीतिंकुर्याद्विचक्षणः ॥ दयावानप्रमत्तश्चकरान्संप्रणयन्मृदून् ॥ ३९ ॥ सर्वत्रक्षेमचरणंसुलभंनामगोमिषु ॥ नह्यतःसदृशंकिंचिद्वरमस्तियुधिष्ठिर ॥ ४० ॥

इतिश्रीम०शांतिप०राजध०राष्ट्रगुप्त्यादिकथनेसप्ताशीतितमोऽध्यायः ॥ ८७ ॥ ॥७॥ युधिष्ठिरउवाच यदाराजासमर्थोपिकोशार्थीस्यान्महामते ॥ कथंप्रवर्तेततदातन्मेब्रूहिपितामह ॥ १ ॥ भीष्मउवाच यथादेशंयथाकालंयथाबुद्धियथाबलं ॥ अनुशिष्यात्प्रजाराजाधर्मार्थौतद्धितेरतः ॥ २ ॥ यथातासांचमन्येतश्रेयआत्मनएवच ॥ तथाकर्माणिसर्वाणिराजाराष्ट्रेषुवर्तयेत् ॥ ३ ॥ मधुदोहंदुहेद्राष्ट्रंभ्रमराइवपादपं ॥ वत्सापेक्षीदुहेच्चैवस्तनांश्चनविकृष्टयेत् ॥ ४ ॥ जलौकावत्पिबेद्राष्ट्रंमृदुनैवनराधिपः ॥ व्याघ्रीवचहरेत्पुत्रान्संदशेन्नचपीडयेत् ॥ ५ ॥ यथाशल्यकवानाखुःपदंधूनयतेसदा ॥ अतीक्ष्णेनाभ्युपायेनतथाराष्ट्रंसमापिबेत् ॥ ६ ॥ अल्पेनाल्पेनदेयेनवर्धमानंप्रदापयेत् ॥ ततोभूयस्ततोभूयःक्रमवृद्धिंसमाचरेत् ॥ ७ ॥ दमयन्निवदम्यानिशश्वद्भारंविवर्धयेत् ॥ मृदुपूर्वंप्रयत्नेनपाशानभ्यवहारयेत् ॥ ८ ॥ सकृत्पाशावकीर्णास्तेनभविष्यंतिदुर्दमाः ॥ उचितेनैवभोक्तव्यास्तेभविष्यंतियत्नतः ॥ ९ ॥ तस्मात्सर्वसमारंभोदुर्लभःपुरुषंप्रति ॥ यथामुख्यान्सांत्वयित्वाभोक्तव्यइतरोजनः ॥ १० ॥ ततस्तान्भेदयित्वातुपरस्परविवक्षितान् ॥ भुंजीतसांत्वयंश्चैवयथासुखमयत्नतः ॥ ११ ॥

यतिशयानस्तुईषद्वेदनयापदंकिंचित्धूनयतेकंपयते नतुतीव्रवेदनयाप्रबुध्यन्आखुंनिवारयतितद्वद्राष्ट्रंसमापिबेत् ॥ ६ ॥ प्रत्यब्दंशततमेनाधिकेनवांशेनवर्धमानंकरंप्रदापयन्पामद्रव्यस्यवृद्धिंकुर्यादित्याह अल्पेनेति ॥ ७ ॥ दम्यानिवत्सतरकुलानियथाक्रमेणदमयेत्तद्वत्प्रजाअपीत्याह दमयन्निवेति अभ्यवहारयेत्पाहयेत् ॥ ८ ॥ सकृत्सद्यःपाशावकीर्णाःसंतः नभविष्यंतिमरिष्यंति यतोदुर्दमाः अतउचितेनक्रमेणतेभोक्तव्याः दम्याःप्रजाश्च ॥ ९ ॥ पुरुषंप्रतीत्यस्यप्रतिपुरुषमित्यर्थः ॥ १० ॥ ततोमुख्यद्वारा तान्इतरान् विवक्षितान्बोधुमिष्टान् ॥ ११ ॥

Digitized by Google